

INNSPILL TIL REGJERINGSFORHANDLINGER

Dette dokumentet inneholder Naturvernforbundets detaljerte innspill til elementer vi mener bør reflekteres i en miljømessig god regjeringserklæring. Mange punkter er opplagte, mens noen punkter sannsynligvis vil være mer omstridt blant de aktuelle partiene.

Vi håper notatet kan være til nytte i arbeidet med å utarbeide en regjeringsplattform som tar både **natur og klima på alvor**, viser vilje til reell **rettferdig grønn omstilling** og mot til å **reducere sløsing og overforbruk** gjennom å ta vare på det vi allerede har. Vi utdyper gjerne enkeltpunkter eller saksområder dersom det skulle være interesse.

Kontaktpersoner:

Truls Gulowsen, 901 07 904, tg@naturvernforbundet.no

Maren Esmark, 971 83 379, me@naturvernforbundet.no

Holger Schlaupitz, 958 60 050, hs@naturvernforbundet.no

Areal og plan

Regjeringen vil:

- Flytte planavdelingen tilbake til Klima- og miljødepartementet for å styrke hensynet til natur og miljø i arealforvaltningen og utbyggingssaker.
- Gjenreise statsforvalterens rolle i miljøforvaltningen med klar instruks om tidlig varsling av planer i strid med nasjonale miljømål. Statsforvalterne skal fremme innsigelser når planer og tiltak strider mot nasjonale miljømål og viktige miljøhensyn.
- Utvide naturmangfoldloven til også å gjelde i alle Norges havområder.
- Sikre langt bedre vern av strandsonen. Unntaksbestemmelsene i plan- og bygningsloven skal håndheves, og ulovligheter rettes opp.
- Stille krav om at registreringer av miljøverdier i skog og annen natur må gjennomføres av næringsuavhengige og sertifiserte kartleggere med reell artskompetanse, slik at registreringene kan gå direkte inn i økologisk grunnkart. Gode økonomiske rammer og nok tidsbruk må sikres for at tilfredsstillende naturkunnskap blir innhentet i konsekvensutredninger og skogkartlegging.
- Gjennomgå prinsippene bak beregning av samfunnsøkonomisk lønnsomhet slik at naturens egenverdi tillegges reell vekt. Arealtap, tap av naturtyper, habitater og økosystem samt andre ikke-økonomiske verdier vil dermed måtte vektes høyere.
- Opprette en egen miljødomstol for behandling av saker som vedrører miljø-, naturressurs- og klimaspørsmål i tråd med Århuskonvensjonen.
- Styrke miljøkompetansen i kommunene.

Verneområder og naturforvaltning

Regjeringen vil:

- Stanse tapet av natur, og pålegge kommunene å innføre naturbudsjett som styringsverktøy for naturtap, bevaring og restaureringsmål.
- Etablere et restaureringsprogram for forringet natur som sikrer minst 15 prosent restaurert areal innen 2030.
- Verne flere intakte og inngrepsfrie naturområder, verdifulle friluftsområder, nasjonale naturverdier og viktige naturarealer.
- Stanse all utbygging i naturreservater og vernede vassdrag, slik at vernet natur får en reell og varig beskyttelse.
- Forby all nedbygging og ødeleggelse av myr og våtmarksområder.
- Endre skogloven slik at skognæringen må operere innenfor rammer som sikrer naturmangfold, friluftsliv og karbonbinding. Hogst skal kun skje etter søknad og dokumentert kartlegging av natur- og friluftsverdier.
- Øke rammen for frivillig vern, med mål om å verne minst 10 prosent av den produktive skogen innen 2025. All gammelskogen må beskyttes, og store sammenhengende verneområder i skog må etableres gjennom målrettet innsats.
- Forby gjødsling og sprøyting i skog og omarbeiding av jord.
- Forby import og bruk av alle fremmede høyrisikoarter.
- Reversere frislippet av vannskuter og fornøyelseskjøring med snøskuter gjennom strengere dispensasjonsordninger og innskjerpe hensynet til friluftsliv og naturmangfold i motorferdselloven.
- Vedta minst 100 nye prioriterte arter og 20 utvalgte naturtyper i løpet av stortingsperioden.
- Øke antall utvalgte kulturlandskap fra 46 til 100 og utarbeide handlingsplan for naturbeitemark.
- Ta vare på pollinerende insekter ved å redusere giftbruken i landbruket, ta vare på og restaurere verdifulle blomsterenger og slåttemark.
- Stanse naturskadelige hytteprosjekter, styrke planretningslinjene og lage regionale planer for begrenset og skånsom hyttebygging i egnede arealer.

Hav, vann og vassdrag

Regjeringen vil:

- Forby dumping av gruveavfall i sjø i Norge og stanse gruveprosjektene med sjødeponi i Repparfjord og Førdefjorden.
- Innføre moratorium mot mineralutvinning på norsk kontinentalsokkel inntil et biologisk solid kunnskapsgrunnlag er etablert, og gi norsk støtte til IUCNs uttalelse om dette.
- Starte arbeidet med å verne 30 prosent av havområdene i Norge innen 2030, der halvparten skal innfris innen utgangen av 2025.
- Stanse tildeling av nye konsesjoner til fiskeoppdrett, med mindre det er lukkede og rømningssikre anlegg. Anlegg må ikke bygges i vernede vassdrag, verneområder eller i nasjonale laksevassdrag.
- Starte arbeidet med å få all fiskeoppdrett i lukkede anlegg. Konvertering til lukkede anlegg bør begynnes der miljøkonsekvensene er størst.
- Revidere systemet for landbasert oppdrett, som allerede har gitt utilsiktede negative miljøkonsekvenser.
- Ta i bruk prinsippene om naturbasert flomsikring og legge en plan for hvordan flom og annen naturskade kan forebygges gjennom naturbaserte løsninger som bevarer naturmangfold og naturverdier.

- Forsterke vannforvaltningen faglig og økonomisk, slik at forvaltningsplaner faktisk tilfredsstillere vannforskriftens krav, intensjoner og de vedtatte miljømålene.
- Utvide verneplanen for vassdrag og vurdere om de vernede vassdragene trenger økt beskyttelse gjennom områdevern etter naturmangfoldloven.
- Stille krav om mer vann og større hensyn til fisk og andre arter ved revisjoner av vassdragskonsesjoner.

Vindkraft

Regjeringen vil:

- Stanse all naturødeleggende vindindustri, deriblant planene på Innvordfjellet i Trøndelag og Davvi i Troms og Finnmark.
- Begrense eventuell ny utbygging av vindkraft på land til mindre anlegg i industrialiserte områder. Utbygging i reindriftsområder kan ikke tillates uten samisk samtykke.
- Kreve ny konsesjonsbehandling for alle utbyggingskonsesjoner med konsekvensutredninger eldre enn fem år. Konsesjonshavere som søker om utsatt oppstart basert på eldre konsesjoner, vil få avslag.
- Ikke åpne nye områder for havvind inntil et helhetlig kunnskapsgrunnlag om konsekvensene for økosystemene er utviklet.
- Sikre hensyn til natur og økosystem i lovverk, forskrifter og forvaltning relatert til havvind. Forskningsbaserte, miljøfaglige råd ut fra stadig oppdatert kunnskap må følges i alle konsesjonsprosesser.

Klima, energi og petroleum

Regjeringen vil:

- Kutte Norges klimagassutslipp med minst 30 prosent innen utgangen av 2025.
- Øke CO₂-avgiften til 2000 kroner per tonn i løpet av stortingsperioden uten at andre miljørelaterte avgifter, som veibruksavgiften, reduseres.
- Innføre en form for klimabelønning (karbonavgift til fordeling) der økningen i CO₂-avgiften betales tilbake til folket. Ordningen skal gis en lavtlønnsprofil.
- Arbeide for bilaterale avtaler med EU og andre land for å innføre CO₂-avgift på flydrivstoff ved grensekryssende trafikk, i tråd med forslaget i Klimaplan 2021–2030.
- Styrke klimasatsordningen for utslippskutt i norske kommuner og fylkeskommuner og vurdere en statlig belønningsordning for transport- og andre miljøtiltak i mindre byer og tettsteder.
- Redusere det totale energiforbruket i bygg med minst 5 TWh innen 2025 og 10 TWh innen 2030 samt halvere forbruket (40 TWh) innen 2040.
- Øke støtten til energisparing i husholdningene med minst 1 milliard kroner gjennom Enova. Enova må få mandat til å støtte flere typer tiltak.
- Innføre konkrete virkemidler for å nå målene om redusert energiforbruk og sysselsetting knyttet til dette, inkludert utrede 'hvite sertifikater'.
- Bruke elavgiften som ett virkemiddel for å redusere energiforbruket, parallelt med bostøtte og enøk-tilskudd, og på en måte som skjermer sysselsetting i dagens kraftkrevende industri.
- Lage en nedtrappingsplan for utfasing av petroleumsvirksomhet innen 2040, i samarbeid med sivilsamfunnet og partene i arbeidslivet.
- Endre petroleumsskattesystemet slik at det blir investeringsnøytralt, opprettholde særskatten og innføre omstillingsavgift i tråd med anbefalingene fra klimaomstillingsutvalget.

- Fjerne leterefusjonsordningen helt.
- Avslutte de ekstraordinære lettelsene i petroleumsbeskatning som følge av koronapandemien ved utgangen av 2021.
- Stanse all tildeling av petroleumstillatelser på norsk sokkel, både gjennom nummererte runder og gjennom TFO-ordningen.
- Sikre at det gjøres klima- og miljøvurderinger ved PUD. Alle PUD over 5 milliarder kroner må behandles i Stortinget.
- Si nei til elektrifisering av sokkelen med kraft fra land. Fornybar kraft er en verdifull ressurs som må prioriteres nøye. Oljeselskapene må ta egne grep for å kutte sine utslipp.
- Bruke eierskapet i Equinor som verktøy for reell energiomstilling.

Samferdsel

Regjeringen vil:

- Prioritere å gjøre dagens veier mer trafikksikre framfor nye firefelts motorveier for 110 km/t.
- Reversere endringene i veinormalene som legger til grunn fartsgrense 110 km/t på motorveier, og som åpner for bygging av firefelts motorvei på strekninger med lave trafikkmengder.
- Øke innslagspunktet for bygging av firefeltsveier til 15 000 kjøretøy i gjennomsnittsdøgnet.
- Evaluere Nye Veiers mandat utfra klima- og naturhensyn og eventuelt legge ned selskapet
- Stanse utbygging av Hordfast, Møreaksen og andre prosjekter for ferjefri E39 og heller utbedre dagens veier og forbedre ferjetilbudet med elektriske ferjer.
- Unngå kapasitetsøkende veiprojekter i byområder og nedskalere E18-prosjektet mellom Ramstadsletta og Asker.
- Endre planene for Ringeriksbanen slik at inngrep i verdifull natur, våtmark og matjord unngås, samt utbedre dagens E16 framfor å bygge ny motorvei parallelt.
- Bygge ut jernbanen som erstatning for nye motorveier og styrke toget i konkurransen med fly.
- Innføre utbyggingsavtaler mellom staten, fylkeskommunene og kommunene når jernbanen bygges ut, der staten sikrer finansiering og kommunene forplikter seg til en arealpolitikk som styrker togets trafikkgrunnlag.
- Ta igjen vedlikeholdsetterslepet på jernbanen.
- Innfri målet om å overføre godstransport fra vei til bane og sjø med blant annet miljøstøtteordninger og investeringer.
- Forbedre togtilbudet med flere togsett for langdistansetrafikk i Norge og sikre rammebetingelser som gir gode togforbindelser til kontinentet, inkludert nattog.
- Gjennomføre en helhetlig konseptutvalgsutredning for transport i Nord-Norge før det tas beslutninger om Nord-Norge-bane eller storflyplass i Rana.
- Skrinlegge planene om en tredje rullebane på Gardermoen, ny storflyplass i Rana og andre flyplassutvidelser.
- Videreføre flypassasjeravgiften og differensiere den ytterligere på bakgrunn av klimagassutslipp og tilgang på alternativ transport på de aktuelle rutene. Flyruter til utlandet eller parallelt med toglinjer bør ha høyere avgift enn kortbanenettet.
- Avvikle taxfree-ordningen og isteden finansiere mer av kortbanenettet via statsbudsjettet.

- Sikre nedgang i biltrafikken i de større byområdene på 20 prosent innen 2025 gjennom å skjerpe nullvekstmålet for personbiltrafikken i byvekstavtalene.
- Sikre kollektivtransporten tilstrekkelig finansiering, slik at tilbudet utvikles og blir mer konkurransedyktig.
- Satse målrettet på sykkel som transportmiddel både i distriktene og i byer gjennom å etablere støtteordning for etablering av sykkelveier for kommuner og fylkeskommuner.
- Legge til rette for klimavennlige kollektivløsninger ved at elektrisitet og biogass prioriteres framfor biodiesel.
- Fortsette å bruke bilavgiftene til å innfri målet om null salg av bensin- og dieselmotorer fra 2025. For å oppnå størst mulig miljøgevinst bør elbilfordelene dreies bort fra bruk og over på kjøp/eie. Kjøpsavgiftene bør differensieres på bakgrunn av bilenes pris, ressurs- og klimafotavtrykk. Luksusbiler bør ikke ha fritak for merverdiavgift.

Ressursforbruk

Regjeringen vil:

- Redusere det materielle forbruket i Norge og lage langsiktig plan for dette.
- Gjennomgå skatte- og avgiftssystemet for å gjøre økonomien sirkulær.
- Innføre nullsats for merverdiavgift på reparasjon samt på utleie av klær og sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk.
- Innføre lovfestede produsentansvarsordninger som har levetidsperspektiv koblet til vederlaget, slik at produsenter får krav på seg til å lage produkter som varer, kan brukes om igjen, resirkuleres og inneholder resirkulerte materialer. Ordningene skal inneholde mekanismer som forhindrer overproduksjon, og miljømålene skal være i fokus.
- Stille krav om tydelig merking av miljøinformasjon på produkter. Informasjon om miljøbelastningen må som et minimum være ressurs- og arealbruk, miljøskadelige stoffer og karbonutslipp. I tillegg må det følge informasjon om forventet levetid, produksjonsår, reparerbarhet og avfallshåndtering.
- Lovfeste krav til produsenter om reklamasjonsrett som tar høyde for produkters faktiske forventede levetid, og stille krav om at produkter skal kunne repareres.
- Innarbeide krav i forbrukerkjøpsloven om at produsentene må sikre allmennheten tilgang til reservedeler.
- Sørge for at Norge oppnår minst 60 prosent materialgjenvinning av plast innen 2025.
- Innføre materialavgift på bruken av jomfruelig plast.
- Forby flere engangsartikler for å redusere plastforbruket og hindre sløsing og plastforurensning. Norge bør ligge i forkant av EU på dette, ikke bak.
- Fase ut utendørs plastdekke i barnehager, skolegårder og lekeplasser og forby bruken av gummigranulat.
- Innføre avgift på deponi av gruveavfall, for å fremme driftsmetoder og ressursutnyttelse i tråd med en sirkulær økonomi.

Internasjonalt

Regjeringen vil:

- Lage en opptrappingsplan for klimafinansiering til utslippskutt og klimatilpasning i land i sør, i tråd med Norges globale klimaforpliktelser.

- På kommende klimatoppmøter støtte og bli med i alliansen for en avtale om kutt i olje- og gassutvinningen (Beyond Oil and gas Alliance – BOGA) mellom land som driver med dette.
- Arbeide for at en ny internasjonal naturavtale må inkludere et mål om 30 prosent effektivt vern av både hav- og landområder innen 2030 og stille midler til disposisjon for bevaring av natur i andre motiverte samarbeidsland, etter modell av regnskogsatsingen.
- Sikre at Statens pensjonsfond utland forvaltes i tråd med målene i Naturavtalen og Parisavtalen, gjennom samarbeid med andre, aktiv bruk av forventningsdokumenter, selskapsoppfølging, analyser, lister og uttrekk.
- Opprettholde og videreføre samarbeidet med EU om klima- og miljøpolitikk, blant annet gjennom vanndirektivet, habitatsdirektivet, miljøvirkningsdirektivet og rammeverket i New Green Deal.
- Videreføre og øke den norske regnskogsatsingen og arbeide videre for at flere land tilslutter seg modellen.